

۱۳۸۱۹۹۲

تاریخ خراسان جنوبی

تألفان
دعوت الله رجب
مریم دهقان پور
معصومه رجبی

به اهتمام
اتاق بازرگانی خراسان جنوبی

شهر آشوب

۱۳۹۴

سرشناسه	: رجبی، نجیب‌الله، ۱۳۳۶-
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخ خراسان جنوبی / مؤلفان نجیب‌الله رجبی، مریم دهقان‌پور، معصومه رجبی؛ به اهتمام اتاق بازرگانی خراسان جنوبی.
مشخصات نشر	: تهران: شهرآشوب، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۵۱۲ص.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ ریال؛ 3-75-964-978
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
موضوع	: خراسان جنوبی--تاریخ
شناسه افزوده	: دهقان‌پور، مریم، ۱۳۶۵-
شناسه افزوده	: رجبی، معصومه، ۱۳۵۹-
شناسه افزوده	: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان خراسان جنوبی
رده‌بندی شنگه	: ۱۳۹۴ ۳/۴۵، ۲۰۱۷ DSR
رده‌بندی دربی	: ۹۵۵/۸۲
شماره ثبت‌شناسی ملی	: ۴۰۱۴۴۶۰

انتشارات شهرآشوب

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، کوچه انرژ، پلاک ۸، طبقه سوم

تلفن: ۰۲۱-۹۱۲۳۸۳۱۶۴۴-۶۶۴۶۴۸۰۷

عنوان	: تاریخ خراسان جنوبی
ناشر	: انتشارات شهرآشوب
مؤلفین	: نجیب‌الله رجبی - مریم دهقان‌پور - معصومه رجبی
طراحی	: جاویدنو
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۴
تیراژ	: ۵۰۰ نسخه
قیمت	: ۲۵۰۰۰ تومان
شابک	: ۳-۷۵-۷۵۱۳-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۵	فصل ۱. جغرافیای تاریخی قهستان.....
۲۵	۱-۱. ریشه یابی نام قهستان.....
۲۷	۲-۱. حدود قهستان به نظر از منابع تاریخی.....
۳۲	۳-۱. اهمیت ژئوپلتیکی قهستان.....
۳۵	فصل ۲. خراسان جنوبی در دوره سنگ و پیش از تاریخ.....
۳۵	۱-۲. دوره ی سنگ.....
۳۵	۱-۱-۲. غار خونیک قاینات نخستین زیستگاه بشر در شرق ایران.....
۳۷	۲-۱-۲. غار چهل دختر سریش.....
۳۷	۳-۱-۲. گدار نوزاج خضری.....
۳۸	۴-۱-۲. باغستان فردوس و جعفر آباد افین.....
۳۸	۲-۲. دوره ی پیش از تاریخ در خراسان جنوبی.....
۳۹	۱-۲-۲. غارهای سکونتگاه انسان پیش از تاریخ.....
۴۱	فصل ۳. خراسان جنوبی در دوران باستانی و اساطیری.....
۴۱	۱-۳. قهستان در دوره پیشدادیان.....
۴۲	۱-۱-۳. قهستان سهم ایرج و پیامدهای آن.....
۴۳	۲-۳. قهستان در دوره کیانیان.....

- ۴۴ ۱-۲-۳. قهستان در اشغال افراسیاب
- ۴۴ ۲-۲-۳. قهستان سرزمین حماسه آفرینان به روایت شاهنامه
- ۴۵ ۳-۲-۳. جنگ توس نوذر با فرود در قهستان
- ۵۰ ۴-۲-۳. قهستان در سوگ سیاوش
- ۵۱ ۵-۲-۳. جنگ گودرز فرمانروای قهستان با پیران ویسه (داستان دوازده رخ)

فصل ۴. قهستان از هخامنشیان تا ظهور اسلام

- ۵۵ ۱-۴. قهستان در دوره هخامنشیان (۵۵۰ تا ۳۲۳ ق. م)
- ۵۶ ۱-۴. شورش ساگارتیان قهستان علیه داریوش
- ۵۸ ۱-۲-۴. کارها از دوره هخامنشیان در قهستان
- ۵۹ ۲-۴. قهستان در سال سلوکیان (۳۳۰ تا ۳۲۳ ق. م)
- ۶۲ ۳-۴. قهستان در دوره اشکانیان (پارت ها) (۲۵۰ تا ۲۲۶ ق. م)
- ۶۳ ۱-۳-۴. یادمان های اسانیان در قهستان
- ۶۳ ۱-۱-۳-۴. سنگ نگاره های سال جگال یوسف
- ۶۴ ۲-۱-۳-۴. سنگ نگاره های تنکل اسناد سریشه
- ۶۵ ۳-۱-۳-۴. سنگ نگاره های لاخ مزاربیرجند
- ۶۵ ۴-۱-۳-۴. محوطه شاه ولی در میان
- ۶۶ ۵-۱-۳-۴. تپه باستانی میارزی طبس مسینا
- ۶۶ ۶-۱-۳-۴. تپه خرگوشی
- ۶۶ ۷-۱-۳-۴. محوطه باستانی کردند
- ۶۶ ۸-۱-۳-۴. منطقه چارده سورگ
- ۶۶ ۹-۱-۳-۴. بانی نهبدان
- ۶۷ ۱۰-۱-۳-۴. تپه مود شهرستان سریشه
- ۶۷ ۱۱-۱-۳-۴. محوطه ی قلعه ی دختر مرک بیرجند
- ۶۸ ۴-۴. قهستان در دوره ساسانیان (۲۲۶ تا ۶۵۲ میلادی)
- ۶۹ ۱-۴-۴. خاندان قارن فرمانروایان قهستان
- ۷۰ ۱-۱-۴-۴. سوخرای قارنی

۷۳	۲-۱-۴-۴. بزرگمهر حکیم فرزند سوخرای فارابی
۷۵	۳-۱-۴-۴. نحیرجان فرمانروای قهستان
۷۵	۲-۴-۴. قهستان پناهگاه زرتشتیان
۷۶	۳-۴-۴. یادمان هایی از دوره ساسانیان
۷۶	۱-۳-۴-۴. سنگ نگاره ها
۷۷	۲-۳-۴-۴. نام جاهایی از دوره ساسانیان
۷۷	۳-۴-۴. گزیده ای از آثار دوره ساسانی در خراسان جنوبی
۷۸	۳-۴-۴. سایر یادگارها
۸۱	فصل ۵. قهستان در دوره صدر اسلام
۸۱	۱-۵. چرا اعراب مسیر قهستان را انتخاب کردند؟
۸۳	۲-۵. چرا مورخان تاریخ فتح قهستان را به اختلاف نوشته اند؟
۸۴	۱-۲-۵. آنها که فتح قهستان را در زمان یفنه دوم می دانند
۸۵	۲-۲-۵. منابعی که فتح قهستان را در زمان یفنه سوم می دانند
۸۹	۳-۵. قیام ها و شورش های قهستانیان علیه اعراب
۸۹	۱-۳-۵. قیام هایی که به تحریک یزدگرد صورت گرفت
۸۹	۲-۳-۵. قیام قارن فارابی
۹۴	۴-۵. ورود خیل اعراب به قهستان
۹۴	۱-۴-۵. ورود اعراب در زمان عثمان بن عفان
۹۵	۲-۴-۵. ورود اعراب در سال (۵۲ه.ق.)
۹۵	۳-۴-۵. ورود اعراب در سال (۶۱ه.ق.)
۹۶	۵-۵. قهستان سرزمینی شناخته شده برای امام علی (ع)
۹۸	۶-۵. ورود زعفران به قهستان
۱۰۱	فصل ۶. قهستان در دوره عباسیان و طاهریان (۹۸ تا ۶۵۶ ه- ق)
۱۰۱	۱-۶. قیام ها علیه خلفای بغداد
۱۰۱	۱-۱-۶. قیام ابومسلم خراسانی

- ۱۰۳..... ۶-۱-۲. قیام استادسیس قهستانی
- ۱۰۳..... ۶-۱-۳. قیام حمزه آذرک
- ۱۰۵..... ۶-۱-۴. قیام بابک خرّم دین
- ۱۰۵..... ۶-۲. قهستان در حاکمیت طاهریان (۱۶۵ تا ۲۵۵ ه.ق.)
- ۱۰۶..... ۶-۲-۱. طاهر
- ۱۰۶..... ۶-۲-۲. طلحه
- ۱۰۶..... ۶-۲-۳. عبدالله بن طاهر
- ۱۰۷..... ۶-۴. صهر بن عبدالله
- ۱۰۷..... ۶-۵. محمد بن طاهر
- ۱۰۷..... ۶-۶. طاهر بن طاهر در دوره طاهریان
- ۱۰۸..... ۶-۳. مهاجرت امام زادگان به قهستان
- ۱۰۸..... ۶-۳-۱. مهاجرت حسن بن موسی برادر امام رضا (ع) به طیس گلشن
- ۱۱۱..... ۶-۳-۲. مهاجرت امام زاد (ع) از سیر قهستان به خراسان
- ۱۱۲..... ۶-۳-۳. پناهنده شدن امام زاده (ع) الله، منطقه خضری قاینات
- ۱۱۵..... ۶-۳-۴. مهاجرت احفادی از حضرت (ع) به قهستان
- ۱۱۵..... ۶-۴. قیام ها و شورش ها
- ۱۱۵..... ۶-۴-۱. قیام علویان
- ۱۱۶..... ۶-۴-۲. قیام زیدالنار
- ۱۲۱..... ۶-۴-۳. قیام الحامدالله علوی

فصل ۷. قهستان در دوره صفاریان (۲۸۷-۲۶۱ ه.ق.)..... ۱۲۵

- ۱۲۵..... ۷-۱. قهستان در اشغال صفاریان
- ۱۲۵..... ۷-۱-۱. یعقوب لیث صفاری
- ۱۲۶..... ۷-۱-۲. عمرو لیث

فصل ۸. قهستان در دوره سامانیان (۳۸۹-۲۷۹ ه.ق.)..... ۱۲۹

- ۱۲۹..... ۸-۱. قهستان در حاکمیت سیمجوریان

۱۲۹	فرمانروایان سیمجور در قهستان	۲-۸
۱۲۹	۱-۲-۸. ابوعمران سیمجور دواتی	
۱۳۰	۲-۲-۸. ابراهیم سیمجور	
۱۳۰	۳-۲-۸. ابوالحسن سیمجور	
۱۳۱	۴-۲-۸. ابوعلی دوم	
۱۳۱	۵-۲-۸. ابوالقاسم سیمجور	
۱۳۲	۳-۸. مشیر قهستان در این دوره	
۱۳۳	۴-۸. وضع قهستان در دوره سیمجوریان به نقل از ممالک نویسان	
۱۳۴	۱-۴-۸. قهستان در نگاه ابن حوقل	
۱۳۷	۲-۴-۸. قهستان در نگاه جیهان	
۱۳۸	۳-۴-۸. قهستان در کتاب خرد د العالم	
۱۳۸	۴-۴-۸. قهستان در نگاه مقدس	

فصل ۹. قهستان در دوره غزنویان (۵۸۲-۱۶۶ - ق) ۱۴۱

۱۴۱	۱-۹. قهستان در حاکمیت غزنویان	
۱۴۲	۲-۹. قهستان در عصر سلطان محمود	
۱۴۲	۱-۲-۹. رنجش فردوسی از سلطان محمود و دلجویی محتشم قهستان از وی	
۱۴۴	۲-۲-۹. قحطی و خشکناکی	
۱۴۴	۳-۲-۹. اشتباه سلطان محمود در اسکان ترکمن ها در جوار قهستان	
۱۴۵	۴-۲-۹. تجزیه خراسان	
۱۴۵	۳-۹. قهستان در عصر سلطان مسعود	
۱۴۶	۴-۹. امرای محلی قهستان در دوره غزنویان	
۱۴۶	۱-۴-۹. بزرگمهر قاینی	
۱۴۸	۲-۴-۹. شیخ ابوالمفاخر قاینی صدر الوزرای بهرام شاه	
۱۴۹	۳-۴-۹. امیر ابوالعباس درحی	
۱۵۰	۴-۴-۹. عمید ابوبکر قهستانی	
۱۵۰	۵-۴-۹. قاضی فقیه ابوبکر نهی	

- ۵-۹. مشاهیر قهستان در دوره غزنویان ۱۵۰
- ۱-۵-۹. بامشاد قاینی ۱۵۰
- ۲-۵-۹. ابوالفتح برکات بن المبارک ۱۵۱
- ۳-۵-۹. ابومنصور محمد بن دوست ۱۵۱
- ۶-۹. اوضاع قهستان در دوره غزنویان به نقل از ممالک نویسان ۱۵۲
- ۱-۶-۹. قهستان در نگاه ناصر خسرو (سال ۴۴۴ ه.ق) ۱۵۳

فصل ۱۰. دوره سلجوقیان و اقتدار اسماعیلیان (۴۸۴ تا ۶۵۱ ه.ق) ۱۵۵

- ۱-۱۰. هم زمانی اسماعیلیان در قهستان با اشغال گران سلجوقی ۱۵۵
- ۲-۱۰. لایل رفیقیت اسماعیلیان در قهستان ۱۵۶
- ۱-۲-۱۰. موقعیت جغرافیایی قهستان ۱۵۷
- ۲-۲-۱۰. نارضایتی مردم از حاکمان سلجوقی ۱۵۷
- ۳-۲-۱۰. توجه اسماعیلیان به سال اقتصادی مردم ۱۵۸
- ۴-۲-۱۰. ورود قاضی حسین باینی به قهستان ۱۵۸
- ۳-۱۰. چگونه حکومت اسماعیلیان در قهستان شکل گرفت؟ ۱۵۸
- ۴-۱۰. آشنایی با قلاع اسماعیلیان در قهستان ۱۶۳
- ۱-۴-۱۰. قلاع ثبت شده خراسان جنوبی مربوط به دوره اسماعیلیان ۱۶۴
- ۲-۴-۱۰. قلاع اسماعیلیه تجلی هنر مهندسی معماری نظامی ۱۶۵
- ۱-۲-۴-۱۰. مکان یابی قلاع ۱۶۶
- ۲-۲-۴-۱۰. قراول خانه ۱۶۷
- ۳-۲-۴-۱۰. باروها (دیوارها) ۱۶۷
- ۴-۲-۴-۱۰. برج ها ۱۶۷
- ۵-۲-۴-۱۰. دروازه ها ۱۶۸
- ۶-۲-۴-۱۰. راهروها ۱۶۸
- ۷-۲-۴-۱۰. سرباز خانه ۱۶۸
- ۸-۲-۴-۱۰. ارگ یا مقر فرماندهی ۱۶۹
- ۹-۲-۴-۱۰. ذخیره سازی آب ۱۶۹

۱۰-۴-۲-۱۰	مخازن نگهداری مواد غذایی	۱۶۹
۱۰-۴-۲-۱۱	مدرسه	۱۶۹
۱۰-۴-۲-۱۲	اصطبل	۱۷۰
۱۰-۴-۲-۱۳	قبرستان	۱۷۰
۱۰-۴-۲-۱۴	مصالح بکار رفته در بنای قلاع	۱۷۰
۱۰-۵	شیوه های دفاعی در قلاع اسماعیلیه	۱۷۰
۱۰-۵-۱	پرتاب سنگ	۱۷۰
۱۰-۵-۲	سنگ انداز	۱۷۱
۱۰-۵-۳	پرتاب سنگ بزه امنجنیق	۱۷۱
۱۰-۵-۴	تیر اندی	۱۷۱
۱۰-۵-۵	ایجاد دود و آتش	۱۷۱
۱۰-۵-۶	تربیت گروه های کوه یا قلعه کوب	۱۷۱
۱۰-۵-۷	تربیت گروه های فدایی	۱۷۱
۱۰-۵-۸	استفاده از گروه های نقب کن	۱۷۲
۱۰-۶	قلعه کوه طبس نمادی از تسخیر ناپذیری قلاع اسماعیلیان	۱۷۳
۱۰-۷	برپایی عید قیامت در قهستان	۱۷۸
۱۰-۸	فرماندهان و محتشمیان اسماعیلی در قهستان	۱۸۰
۱۰-۸-۱	قاضی حسین قاینی	۱۸۰
۱۰-۸-۲	امیر ابوالحسن گیلکی	۱۸۱
۱۰-۸-۳	امیر اسماعیل گیلکی	۱۸۲
۱۰-۸-۴	محتشم شهاب الدین منصور قاینی	۱۸۲
۱۰-۸-۵	محتشم شمس الدین	۱۸۳
۱۰-۸-۶	محتشم ناصرالدین	۱۸۵
۱۰-۹	آمدن خواجه نصیرالدین طوسی به قاین	۱۸۶
۱۰-۱۰	جنگ های اسماعیلیان با سلجوقیان	۱۹۱
۱۰-۱۰-۱	جنگ اسماعیلیان با سلطان سنجر	۱۹۱
۱۰-۱۰-۲	جنگ دوم اسماعیلیان با سلطان سنجر	۱۹۲

- ۱۰-۱-۳. جنگ اسماعیلیان با سلطان محمد سلجوقی ۱۹۲
- ۱۰-۱-۴. جنگ سوم اسماعیلیان با سلطان سنجر ۱۹۲
- ۱۰-۱-۵. جنگ اسماعیلیان با امیرفرخ شاه ۱۹۳
- ۱۰-۱-۶. جنگ اسماعیلیان با ترکمن ها ۱۹۴
- ۱۰-۱-۷. جنگ دوم اسماعیلیان با ترکمن ها ۱۹۴
- ۱۰-۱-۸. جنگ اسماعیلیان با امیر محمدبن انز ۱۹۵
- ۱۰-۱-۹. قتل اتابک ارسلان توسط فدائیان اسماعیلی ۱۹۵
- ۱۰-۱-۱۰. جنگ اسماعیلیان با سیستانیان ۱۹۵
- ۱۰-۱-۱۱. جنگ های اسماعیلیان با غوریان ۱۹۶
- ۱۰-۱-۱۲. حمله غوریان به قلعه کوه قاین ۱۹۶
- ۱۰-۱-۱۳. جنگ اسماعیلیان با شهاب الدین و غیاث الدین غوری ۱۹۷
- ۱۰-۱-۱۴. جنگ اسماعیلیان با ملک علاءالدین غوری ۱۹۸
- ۱۰-۱-۱۵. جنگ های اسماعیلیان با خوارزمشاهیان (۶۲۸-۵۶۷ ه.ق) ۱۹۸
- ۱۰-۱۲-۱. جنگ اسماعیلیان با سلطان آتش ۱۹۹
- ۱۰-۱۲-۲. نبرد اسماعیلیان با ملک شمس الدین بهرام شاه ۲۰۰
- ۱۰-۱۲-۳. جنگ اسماعیلیان با سلطان لعل الدین ۲۰۰
- ۱۰-۱۲-۴. نبرد اسماعیلیان با ملوک سیستان برای ملعه عام در نیه ۲۰۰
- ۱۰-۱۳-۱. اوضاع قهستان به نقل از ممالک نویسان دوره اسماعیلیان ۲۰۱
- ۱۰-۱۳-۲. قهستان در نگاه نویسنده خداوند الموت ۲۰۱
- ۱۰-۱۳-۳. قهستان به نقل از یاقوت حموی (۵۳۹-۶۲۶ قمری) ۲۰۲
- ۱۰-۱۳-۴. مارکوپولو در استان تونوکاین (تون و قاین) ۲۰۵

فصل ۱۱. قهستان در دوره مغولان (۷۳۶-۶۵۱ ه. ق) ۲۱۱

- ۱۱-۱. قتل عام قهستانیان ۲۱۲
- ۱۱-۲. قتل عام مردم تون (فردوس) توسط مغولان ۲۱۳
- ۱۱-۳. قتل عام اسماعیلیان در روستای گاویج در میان ۲۱۴
- ۱۱-۴. امیر طوغان در نوفرست بیرجند ۲۱۶

۲۱۸.....	۵-۱۱. حکومت شاه علی سیستانی بر قهستان.....
۲۲۰.....	۶-۱۱. قهستان در تصرف رکن الدین محمود.....
۲۲۱.....	۷-۱۱. حمله نکودریان به قهستان.....
۲۲۲.....	۸-۱۱. حکومت مولائیان بر شمال قهستان.....
۲۲۳.....	۱-۸-۱۱. امیر مولای.....
۲۲۳.....	۲-۸-۱۱. امیر عبدالله مولائی.....
۲۲۴.....	۳-۸-۱۱. امیر محمد بیک.....
۲۲۴.....	۴-۸-۱۱. استا بیک بن عبدالله.....
۲۲۵.....	۵-۸-۱۱. امیر ملی.....
۲۲۶.....	۹-۱۱. حکومت بدریان بر قهستان.....
۲۲۷.....	۱۰-۱۱. وقوع زمین لرزه اجم بار.....
۲۲۸.....	۱۱-۱۱. بزرگان و مشاهیر قهستان در در مغولان.....
۲۲۸.....	۱-۱۱-۱۱. حکیم نزاری قهستانی.....
۲۳۰.....	۲-۱۱-۱۱. ابو اسحاق قهستانی.....
۲۳۰.....	۱۲-۱۱. اوضاع قهستان به نقل از ممالک نویسان این دوره.....
۲۳۰.....	۱-۱۲-۱۱. قهستان در نگاه ابوالفداء حموی.....
۲۳۱.....	۲-۱۲-۱۱. قهستان در نگاه مستوفی.....
۲۳۵.....	فصل ۱۲. قهستان در دوره تیموریان (۷۷۱ تا ۹۱۱هـ- ق).....
۲۳۵.....	۱-۱۲. قهستان در اشغال امیر تیمور.....
۲۳۹.....	۲-۱۲. حکومت جانشینان تیمور بر قهستان.....
۲۳۹.....	۱-۲-۱۲. شاهرخ تیموری.....
۲۴۰.....	۲-۲-۱۲. میرزا ابوالقاسم بابر.....
۲۴۰.....	۳-۲-۱۲. سلطان ابوسعید.....
۲۴۱.....	۴-۲-۱۲. سلطان حسین بایقرا.....
۲۴۲.....	۱-۲-۲-۱۲. حمله میرزا محمد عمر به قهستان.....
۲۴۳.....	۲-۲-۲-۱۲. حمله امیرزاده زینل بیک به قهستان.....

- ۲۴۳..... ۱۲-۲-۴-۳. امیر حسن علی کاکا فرمانروای قهستان
- ۲۴۴..... ۱۲-۲-۴-۴. شاهزاده محمد معصوم میرزا
- ۲۴۴..... ۱۲-۲-۴-۵. شاهزاده ابراهیم حسین میرزا
- ۲۴۴..... ۱۲-۲-۴-۶. شاهزاده ابن میرزا حسین
- ۲۴۵..... ۱۲-۳. زمین لرزه سال ۸۹۸ هجری
- ۲۴۵..... ۱۲-۴. حملات بی امان ازبکان به قهستان
- ۲۴۷..... ۱۲-۵. امرای محلی در دوره تیموریان
- ۲۴۷..... ۱۲-۵-۱. امیر جمشید بن قارن
- ۲۴۸..... ۱۲-۵-۲. امیر خلیل زیرکوهی
- ۲۴۹..... ۱۲-۵-۳. شاه اسماعیل
- ۲۵۰..... ۱۲-۵-۴. امیر سلاطین علی قاینی
- ۲۵۱..... ۱۲-۵-۵. خواجه محمد الله گستانی
- ۲۵۱..... ۱۲-۶. مشاهیر قهستان در دوره تیموریان
- ۲۵۱..... ۱۲-۶-۱. سید محمد نوربخش
- ۲۵۵..... ۱۲-۶-۲. شاه قاسم نوربخش
- ۲۵۶..... ۱۲-۶-۳. بهاءالدوله نوربخش
- ۲۵۶..... ۱۲-۶-۴. ابن حسام خوسفی
- ۲۵۷..... ۱۲-۶-۵. سلطان محمد شاه رختی
- ۲۵۸..... ۱۲-۶-۶. حسامی واعظ
- ۲۵۸..... ۱۲-۶-۷. آصفی قهستانی
- ۲۵۹..... ۱۲-۶-۸. فصیح الدین محمد دشت بیاضی (فارسی)
- ۲۶۰..... ۱۲-۶-۹. عبدالعلی بیرجندی
- ۲۶۱..... ۱۲-۶-۱۰. امیر حبیب نیمبلوکی
- ۲۶۱..... ۱۲-۶-۱۱. بلالی شاخنی
- ۲۶۱..... ۱۲-۷. گزیده ای از آثار دوره تیموریان
- ۲۶۲..... ۱۲-۸. قهستان در نگاه ممالک نویسان دوره تیموری
- ۲۶۲..... ۱۲-۸-۱. قهستان در نگاه لسترنج

۲۶۷	 ۱۲-۸-۲. قهستان در نگاه حافظ ابرو
۲۷۰	 ۱۲-۸-۳. قهستان در نگاه اسفزاری

فصل ۱۳. قهستان در دوره صفویه (۹۰۷ تا ۱۱۳۵ هـ - ق)..... ۲۷۱

۲۷۲	 ۱-۱۳. قهستان در عصر شاه اسماعیل
۲۷۴	 ۲-۱۳. قهستان در عصر شاه تهماسب
۲۷۶	 ۱۳-۲-۱. شدن فرزند شیبک خان ازبک
۲۷۶	 ۱۳-۲-۲. زلزله شب چهارشنبه ۱۷ محرم ۹۵۶ هـ.ق
۲۷۷	 ۳-۱۳. قهستان در عصر شاه عباس
۲۷۷	 ۱۳-۳-۱. دیدار شاه عباس از قزوین
۲۷۹	 ۱۳-۳-۲. دیدار شاه عباس با ملا عبدالغفار فاضل تونی بشروی
۲۸۰	 ۱۳-۳-۳. دیدار شاه عباس از قزوین
۲۸۱	 ۴-۱۳. قهستان آماج حملات ازبکان
۲۸۱	 ۱۳-۴-۱. مقاومت تون در برابر ازبکان
۲۸۳	 ۱۳-۴-۲. مقاومت محراب خان حاکم طبرستان در برابر ازبکان
۲۸۴	 ۱۳-۴-۳. شهادت مولانا ولی دشت بیاضی توسط ازبکان
۲۸۵	 ۵-۱۳. شکایت اهالی قائن به شاه عباس
۲۸۶	 ۶-۱۳. انتقال عشایر بهلولی به نواحی مرزی قهستان
۲۸۶	 ۷-۱۳. تجزیه‌ی قهستان
۲۸۷	 ۸-۱۳. گزیده‌ای از یادمان‌های خراسان جنوبی در دوره صفویه
۲۹۰	 ۹-۱۳. گزارش ممالک نویسان دوره صفوی از اوضاع قهستان

فصل ۱۴. دوره افشاریه (۱۱۴۸ تا ۱۲۱۸ هـ - ق)..... ۲۹۳

۲۹۳	 ۱-۱۴. یاغی‌گری ملک محمود سیستانی
۲۹۴	 ۲-۱۴. آمدن نادر به قاین و قلع و قمع آشوبگران
۲۹۵	 ۳-۱۴. نادر شاه در آیسک

۲۹۶.....	۴-۱۴. اقتدار اعراب در خراسان جنوبی
۲۹۷.....	۵-۱۴. واگذاری حکومت تون و طیس به طایفه زنگویی
۲۹۸.....	۱-۵-۱۴. علی مردان خان
۲۹۹.....	۲-۵-۱۴. میر محمد خان
۲۹۹.....	۳-۵-۱۴. امیر حسن خان
۳۰۱.....	۴-۵-۱۴. امیر علی نقی خان
۳۰۲.....	۶-۱۴. واگذاری حکومت قانات به خاندان خزیمه
۳۰۳.....	۱-۶-۱۴. امیر اسماعیل خان
۳۰۴.....	۲-۶-۱۴. امیر علم خان اول
۳۰۶.....	۳-۶-۱۴. میر علی خان خزیمه
۳۰۷.....	۷-۱۴. گزیده ای از یادگارهای دوره افشاریه و زندیه خراسان جنوبی
۳۰۸.....	۸-۱۴. اوضاع ولایات تون و طیس و قانات در دوره افشاریه

فصل ۱۵. دوره قاجاریه (۱۲۴۳-۱۹۱۱ هـ - ۱۳۰۵ ق)

۳۱۵.....	۱-۱۵. ولایت های قانات و تون و طیس آماج حملات خونین
۳۱۶.....	۱-۱-۱۵. غارت و چپاول حسنی ها
۳۱۶.....	۲-۱-۱۵. یاغی گری محمدعلی گیسوری
۳۱۷.....	۳-۱-۱۵. افسانه ی هدیه دادو
۳۱۸.....	۲-۱۵. میر علم خان دوم
۳۱۸.....	۳-۱۵. امیر اسدالله خان (حسام الدوله اول)
۳۱۹.....	۱-۳-۱۵. فتنه سالار
۳۲۰.....	۲-۳-۱۵. شورش میرزا رفیع خان فورگی
۳۲۴.....	۳-۳-۱۵. اردو کشی امیر اسدالله خان به سیستان
۳۲۴.....	۴-۳-۱۵. حمله ظهیر الدوله افغان به بیرجند
۳۲۵.....	۵-۳-۱۵. دفع یورش ترکمن ها از منطقه تون و طیس
۳۲۶.....	۶-۳-۱۵. واگذاری حکومت تکابین و زنگویی به امیر اسدالله خان
۳۲۷.....	۴-۱۵. امیر علم خان سوم (حشمت الملک)

۳۲۷	۱۵-۴-۱. حشمت الملک و درگیری های او با محمد رضاخان نخی
۳۳۰	۱۵-۴-۲. ازدواج ها وسیله تثبیت قدرت حشمت الملک
۳۳۱	۱۵-۴-۳. قلع و قمع ترکمن های متجاوز
۳۳۲	۱۵-۴-۴. انسجام دهی قوای نظامی
۳۳۴	۱۵-۴-۵. استفاده از طوایف در ساختار نظامی منطقه
۳۳۵	۱۵-۵. برنامه های استعماری روس و انگلیس در منطقه
۳۳۵	۱۵-۵-۱. چگونه استعمار با ورود تریاک آتش به خانمان ما انداخت؟
۳۳۸	۱۵-۵-۲. بهره برداری روس و انگلیس از اختلافات دو برادر
۳۴۲	۱۵-۵-۳. ایجاد قسما گری های روس و انگلیس در بیرجند
۳۴۳	۱۵-۵-۴. ایجاد دربانگاه یگان به منظور کسب اطلاعات از مردم
۳۴۳	۱۵-۵-۵. گسترش فعالیت های اقتصادی روس و انگلیس در منطقه
۳۴۳	۱۵-۵-۶. حضور نظامیان و بسوسان خارجی
۳۴۴	۱۵-۵-۷. ازدواج های فرامنطقه ای سید ای برای تثبیت قدرت
۳۴۴	۱۵-۶. استقرار کارگزاری خارجه و اداره تذکره بیرجند
۳۴۶	۱۵-۷. اختلاف دو برادر برای تثبیت قدرت و پیامدهای آن بر منطقه
۳۴۶	۱۵-۷-۱. انتقال نیروهای و فادار علی اکبر خان از قاینات به سیستان
۳۴۷	۱۵-۷-۲. پرداخت مالیات بیشتر وسیله ای برای تثبیت قدرت
۳۴۷	۱۵-۷-۳. سیاست های دوگانه دو برادر در برابر اشغالگران
۳۵۰	۱۵-۷-۴. ایجاد اختلاف بین مردم
۳۵۰	۱۵-۷-۵. افزایش شرارت و ناامنی در منطقه
۳۵۰	۱۵-۸. اوضاع ولایات قاینات و تون و طبس به نقل از ممالک نویسان
۳۵۰	۱۵-۸-۱. ولایت تون و طبس در نگاه اعتصام الملک
۳۵۲	۱۵-۸-۲. ولایت قاینات در نگاه اعتصام الملک
۳۵۷	۱۵-۸-۳. قهستان در نگاه عارف شیروانی
۳۵۸	۱۵-۸-۴. اوضاع منطقه در نگاه حاج سیاح
۳۶۰	۱۵-۸-۵. اوضاع ولایت تون و طبس در نگاه افضل الملک
۳۶۳	۱۵-۹. اوضاع تون و طبس و قاینات در نگاه کارشناسان خارجی

- ۳۶۳..... ۱۵-۹-۱. خانیکوف روسی
- ۳۶۴..... ۱۵-۹-۲. سریرسی سایکس
- ۳۶۹..... ۱۵-۹-۳. کلنل بیت
- ۳۷۴..... ۱۵-۹-۴. سون هدین
- ۳۷۶..... ۱۵-۹-۵. هنری سویچ لندر
- ۳۷۷..... ۱۵-۹-۶. کاپیتان هانتز
- ۳۸۰..... ۱۵-۱۰-۱. قرارداد ۱۹۰۷ میلادی و پیامدهای آن بر منطقه
- ۳۸۱..... ۱۵-۱۰-۱. حکومت محمد ابراهیم خان (شوکت الملک دوم)
- ۳۸۲..... ۱۵-۱۱-۱. رقابت علی اکبر خان و محمد ابراهیم خان
- ۳۸۴..... ۱۵-۱۱-۲. عتبات در ولایت قاینات
- ۳۸۵..... ۱۵-۱۱-۲. شیوع واپس بر منطقه
- ۳۸۵..... ۱۵-۱۱-۴. تأسیس معرفت کتیه
- ۳۸۷..... ۱۵-۱۱-۵. حملات اشغال بر منطقه
- ۳۸۸..... ۱۵-۱۱-۶. اردو کشی شوکت الملک به سیستان
- ۳۸۹..... ۱۵-۱۲-۱. جنگ جهانی اول و پیامدهای آن بر ولایت قاینات
- ۳۹۰..... ۱۵-۱۲-۱. افزایش تردد کاروان های نظامی و پشتیبانی اشغالگران
- ۳۹۱..... ۱۵-۱۲-۲. احداث جاده زاهدان- مشهد
- ۳۹۱..... ۱۵-۱۲-۳. ورود اولین اتوموبیل به منطقه
- ۳۹۲..... ۱۵-۱۲-۴. ورود آلمان ها و درگیری با نیروهای انگلیس و روس
- ۳۹۵..... ۱۵-۱۳-۱. نقش اشغالگران فراتر از قوای نظامی در منطقه
- ۳۹۵..... ۱۵-۱۳-۱. نظارت کامل بر امیر قاینات
- ۳۹۵..... ۱۵-۱۳-۲. کنترل شدید رفت و آمد مردم
- ۳۹۶..... ۱۵-۱۳-۳. غارت و چپاول اشغالگران
- ۳۹۷..... ۱۵-۱۳-۴. گرانی اجناس
- ۳۹۸..... ۱۵-۱۳-۵. ازدواج با اشغالگران
- ۳۹۹..... ۱۵-۱۳-۶. خلع شوکت الملک از قدرت
- ۴۰۱..... ۱۵-۱۴. حمله حسین کاشی به طبس گلشن
- ۴۰۲..... ۱۵-۱۵. اوضاع منطقه در نگاه اف هیل

فصل ۱۶. دوره پهلوی (۱۳۰۴ - ۱۳۵۷هـ - ش)	۴۰۵
۱-۱۶. شوکت الملک امیر قائنات	۴۰۵
۱-۱-۱۶. تشکیلات دستگاه حکومتی شوکت الملک	۴۰۶
۲-۱-۱۶. تعجب رضاشاه از دستگاه حکومتی شوکت الملک	۴۰۸
۳-۱-۱۶. محمدولی اسدی مصباح الدیوان شوکت الملک	۴۰۹
۴-۱-۱۶. شوکت الملک و کلنل محمد تقی خان پسیان	۴۱۲
۲-۱۶. آلفو رن گابریل در خراسان جنوبی	۴۱۴
۳-۱۶. فشار خراسان جنوبی	۴۱۸
۴-۱۶. مهمترین رویدادهای دوره ی پهلوی	۴۲۰
۱-۴-۱۶. لغو القاب و رتبه‌ها و خانوادگی	۴۲۰
۲-۴-۱۶. مخالفت با کشف حجاب	۴۲۱
۳-۴-۱۶. بیرجند دروازه صادرات و واردات در شرق ایران	۴۲۳
۴-۴-۱۶. فرود اولین هواپیما به بیرجند	۴۲۵
۵-۴-۱۶. حاج حقداد اسعدزاده سرحد دار مرز خراسان جنوبی	۴۲۵
۶-۴-۱۶. جنگ جهانی دوم (۱۳۲۷-۱۳۲۰ ه.ش). پیامد آن بر خراسان جنوبی	۴۲۶
۱-۶-۴-۱۶. گرانی اجناس	۴۲۷
۲-۶-۴-۱۶. فشار دولت بر مردم برای مالیات	۴۲۷
۳-۶-۴-۱۶. مهمانان ناخوانده بر سر سفره خالی مردم	۴۲۸
۴-۶-۴-۱۶. آتش زدن گندم توسط انگلیسها در فردوس	۴۲۸
۵-۶-۴-۱۶. سوء استفاده دلالان و محترکان	۴۲۹
۶-۶-۴-۱۶. خشکسالی معضل عدیده مردم	۴۲۹
۷-۶-۴-۱۶. هجوم ملخ ها	۴۳۱
۵-۱۶. زلزله های مخرب در خراسان جنوبی	۴۳۲
۱-۵-۱۶. زلزله ۱۳۲۰ ه.ش منطقه پسکوه قاینات	۴۳۳
۲-۵-۱۶. زلزله سال ۱۳۲۶ ه.ق دوست آباد سرایان	۴۳۳
۳-۵-۱۶. زلزله سال ۱۳۴۰ ه.ق پسکوه قاینات	۴۳۴
۴-۵-۱۶. زلزله دشت بیاض ۱۳۴۷ ه.ش	۴۳۴

- ۱۶-۵-۵. زلزله ۱۳۴۷ ه. ش فردوس ۴۳۵
- ۱۶-۵-۶. زلزله وحشتناک ۱۳۵۷ طبرس ۴۳۵
- ۱۶-۵-۷. زلزله ۱۳۵۷ زیرکوه ۴۳۶
- ۱۶-۵-۸. زلزله سال ۱۳۷۶ زیرکوه و درمیان ۴۳۶
- ۱۶-۶. پیشینه تقسیمات کشوری در خراسان جنوبی ۴۳۶
- ۱۶-۶-۱. ولایت قایانات ۴۳۷
- ۱۶-۶-۲. ولایت تون و طبرس ۴۳۹
- ۱۶-۶-۳. آخرین تقسیمات کشوری خراسان جنوبی سال (۱۳۹۱) ۴۴۰
- ۱۶-۷. اوضاع منطقه در زمان نخست وزیری دکتر مصدق ۴۴۲
- ۱۶-۷-۱. خیزه ها از حمایت های مردمی از دکتر مصدق و مخالفت با خاندان علم ۴۴۳
- ۱۶-۷-۲. نقش تشایات خراسان جنوبی در حمایت از دکتر مصدق ۴۴۵
- ۱۶-۸. امیر اسد شاه عم آخرین امیر خاندان خزیمه ۴۴۶
- ۱۶-۹. جمعی از مشاهیر خراسان جنوبی در دوره پهلوی ۴۴۸
- ۱۶-۹-۱. نمایندگان مردم قایانات و بیرجند در مجلس شورای ملی ۴۴۹
- ۱۶-۹-۲. نمایندگان مردم تون و طبرس در مجلس شورای ملی ۴۵۰
- ۱۶-۹-۳. نمایندگان مردم خراسان جنوبی در مجلس شورای اسلامی ۴۵۵
- ۱۶-۹-۴. جمعی دیگر از مشاهیر خراسان جنوبی در دوره پهلوی ۴۵۶
- منابع ۴۵۹
- راهنمای اعلام ۴۸۱
- راهنمای اماکن ۴۹۳

سخن آغازین

سرزمین تاریخی و پهناور خراسان جنوبی از قدیمی ترین ایام، برخی مناطق آن سکونتگاه اقوام پیش از تاریخ و مراکز مهم فرهنگ و تمدن بوده است. این سرزمین پرآوازه در گذشته به نام قهستان و بعدها با نام ولایت های قایانات و تون و طبس اشتها داشت.

خراسان جنوبی خاستگاه قبیله ها و وقایع مهم و سرنوشت ساز برای ایران زمین بوده و قرار گرفتن این سرزمین در خط تقاطع جبهه های تاریخی ایران باعث شده تا بارها آماج تجاوزگران و اشغال گران بی رحم قرارگیرد. موقعیت ژئوپلیتیکی این استان موجب شد تا نیاکان ما مسلح شوند و به همین علت آن را «سرزمین جنگاوران بادستان» نام نهادند. این سرزمین آن قدر مقدس است که هر جا پا می گذاری سری در زیر پایت نهان است.

امروز استان خراسان جنوبی به عنوان فرزند شایسته قستان هویت خویش را باز یافته و فرزندان خلف و قدر شناس دستاورد اجداد خویش را به جای می دارند و بر عظمتش می افزایند و راه تکامل و مسیر پویای فرهنگ و تمدن سراسر افتخار این سرزمین را ادامه می دهند، چون می دانند آنان که گذشته خویش را ندانند بی هویتند و بی هویتی که بری است که در طی روزگار محکوم به فنا خواهد بود.

در جهت غبارروبی از تاریخ و احیای هویت تمدن و تکریم از آن ها که زندگی خود را چراغی از معرفت و روشنایی برای این سرزمین نمودند و بقای زندگی را در این استان زنده نگه داشتند و به منظور انتقال این میراث ارزشمند به فرزندان ما که بدانند تا بمانند و از تارخ درس بگیرند، تا تاریخ برای آن ها تکرار نشود، مسئولیت نگارش این کتاب را برعهده گرفتیم.

چون تاکنون پژوهشی اصولی از تاریخ این استان صورت نگرفته و منابع تاریخی آن اندک بود، تدوین این کتاب با دشواری های فراوان روبرو گردید. در نگارش این کتاب علاوه بر

کتب و اسناد، از اطلاعات میدانی و تاریخ شفاهی مردم استفاده شد. سعی گردید بی طرفانه و مستند با نگاه به گستره استان کارشود. مطالب در دو بخش قبل و بعد از اسلام و گام به گام و بر اساس ادوار تاریخ در شانزده فصل به سرانجام رسید. لازم است عذر خواهی شود اگر چنانچه از برخی نقاط استان کمتر صحبت شده، ناشی از کمی جایگاه تاریخی آن‌ها نیست، بلکه به دلیل محدودیت و عدم دسترسی به منابع مورد نیاز بوده و الا برای هر کدام باید کتابی جداگانه نوشت. لازم به یادآوریست که مطالب این کتاب تا آغاز دوره شکوهمند انقلاب اسلامی می‌باشد.

در این به می ستاییم همکاری بیدریغ و همراهی همه عزیزانی که در این راه یاریگرما شدند. تقدیر و تشکر ما خود از جناب آقای طالبیان معاونت محترم پژوهشی سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری، جناب آقای دکتر جواد هروی نماینده مردم شریف شهرستان های قاینات و بکوه، جناب آقای حسن رضانی مدیرکل محترم سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان خراسان جنوبی، جناب آقای مهندس محسن احتشام ریاست محترم اتاق بازرگانی بیرجند، هیأت رئیسه محترم و دبیر کل اتاق که با اهتمام این عزیزان امکان تدوین و چاپ این کتاب فراهم شد.

امیدواریم این کتاب باقیات و صالحاتی گردد و سعی خیر فرزندان این دیار را به همراه داشته باشد. اعتماد واثق داریم خوانندگان محترم با ارائه نظرات و ارشادات نافع خود اصلاح و تکمیل این کتاب را در چاپ های بعدی فراهم خواهند. نویسندگان و این یادمان سرآغازی خواهد شد که آیندگان با ژرفا نگری قلم به دست گیرند و کاری که ما ایجاد کنند.

نجیب الله رجبی، مریم حقان پور، معصومه رجبی

سخن رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی بیرجند

سرزمین دیرینه خراسان جنوبی به عنوان نخستین زیستگاه بشر در شرق ایران با تاریخی سی هزار ساله، در هر ادوارزنده و پرجنب و جوش بوده و نقش بسزایی در فرهنگ و تمدن ایران عزیز داشته است. خراسان جنوبی در خط مقدم جبهه شرق ایران قرن ها آماج حملات متجاوزان و اشغالگران بی رحمان بوده و مهاجمان با فجیع ترین شیوه، نیاکان ما را قتل عام کرده و زنان و بچه ها را به اسارت برده اند. مردان و زنان سخت کوش این دیار با تحمل و بردباری سختی ها را از سرگذراند و همچون فولاد آبدیده نام خویش را بر پیشانی روزگار رقم زدند و برای دفاع از جان و ناموس و حرکات سرزمین عزیزشان افرادی کارآزموده شدند و به سرزمین جنگاوران باستان اشتها ریافتند، از سرگشته شاهنامه آنها را به بزرگی می ستاید.

تاریخ خراسان جنوبی را مردان و زنان آفرینشگر آن پم ریخته و امروز فرزندان خلف و قدرشناس دستاورد اجداد خویش را به جان پاس می دارند، بر آن درس می گیرند و بر عظمتش می افزایند. پیشگامان و طلایه داران این سرزمین در تمدن ایران زمین افتخارات فراوانی آفریده اند که متأسفانه این تلاش ها و زحمات برای نسل بیژن نیز پرسشگر ما ناشناخته مانده است. فرزندان ما به مصداق فرمایش پیامبر عزیزمان که فرمودند «حب الوطن من الایمان» مشتاقند تاریخ و هویت خود را بشناسند و ضمن حراست از مفاخر گذشته، راه تکامل و مسیر پویای فرهنگ درخشان آنها را ادامه دهند. امیدوارم با توجه به تحولات نوین فرهنگی در جامعه امروز، این کتاب بتواند بخشی از فرهنگ و تمدن فراموش شده ما را ماندگار نموده و فرا روی آیندگان قرار دهد.